

VAALIVAIKUTTAMISEN JA VAALITARKKAILUN DYNAMIIKKA

Myös epädemokraattiset hallinnot kokevat tarvetta perustella valtaansa kansan tuella järjestämällä valheellisia tai jollakin tavalla peukaloituja vaaleja. Normiksi on muodostunut, että vaalien laatua tai rehellisyyttä arvioidaan kansainvälisten vaalitarkkailijoiden toimesta. Vaalivaikuttamisen keinojen moninaistuminen luo haasteita vaalitarkkailulle.

Vuonna 2024 järjestettiin globaalisti enemmän vaaleja kuin koskaan aiemmin: yli 70 maassa oli valtiollisen tason vaalit. Kyseisenä vuonna julkaistun *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* -raportin keskeiset havainnot ovat kuitenkin, että vaalien uskottavuus on enenevässä määrin kyseenalaistettu ympäri maailman. Kolmasosassa demokraattisista valtioista vaalien laatu on huonompi kuin aiemmin, ja 47 prosentissa demokraattisista valtioista demokratian laatu ylipäätään on huonontunut jollakin mittarilla. Raportin mukaan vuosien 2020 ja

2024 välillä 20 prosenttia vaaleista oli sellaisia, joiden tulos kyseenalaistettiin häviäjien toimesta. (International IDEA 2024.)

Myös muiden demokratioiden laatua mitaavien tahojen, kuten Freedom Housen, havaintojen mukaan lähes koko 2000-luku on ollut demokratioiden osalta takapakkia: on enemmän sellaisia valtioita, jotka kääntyvät pois demokratiasta tai joissa demokratioiden laatu huononee, kuin sellaisia, jotka olisivat menossa kohti demokratiaa.

Vaalien keskeisyys politiikan tutkimuksessa on selvää, mutta huomionarvoista on, että vaalien laatuun liittyvistä ilmiöistä, kuten

Venäjän presidentti Vladimir Putin äänesti vaaleissa vuonna 2018. Opposition todelliset osallistumismahdollisuudet olivat rajalliset.

Jopa 90 prosenttia itsevaltaisista hallinnoista pitää jonkinlaisia vaaleja ja sallii jonkinlaisen opposition osallistua niihin.

vaalitarkkailusta tai vaalivaikuttamisesta, ei ole kovinkaan paljoa akateemista tutkimusta. Tutkimusaiheen tekee ajankohtaiseksi ja tärkeäksi erityisesti se, että epädemokraattisten hallintojen keinovalikoima erilaisten valheellisten vaalien järjestämisessä on monipuolistunut. Myös valheellisten vaalitarkkailijoiden käyttö vaalien legitimoijina on yleistynyt. Niin ikään ulkoinen interferenssi demokraattisten valtioiden vaaleihin on löytänyt uusia keinoja.

Tarkastelen tässä artikkelissa vaalivaikuttamisen ja vaalitarkkailun yhteyttä. Hypoteesinomaisesti voidaan arvella Kalifornian yliopiston professorin **Susan D. Hyden** tavoin, että vaalitarkkailun menetelmien parantuessa huijaamaan pyrkivät puolueet ja ehdokkaat omaksuvat vastaavasti yhä vaikeammin havaittavissa olevia keinoja (Hyde 2008, 203). Samoin voidaan olettaa, että vaalitarkkailun olisi siirryttävä jatkossa entistä enemmän pidempikestoiseen demokratian laadun tarkkailuun vaalipäivän varsin teknisluontoisen

tarkkailun sijaan. Viimeaikainen trendi on ollut, että varsin vakiintuneissakin demokratioissa vaalien tulos saatetaan kiistää tai asettaa epäilyksenalaiseksi ja toisaalta epäillä erilaisia hybridivaikuttamisoperaatioita (katso Korvela ja Ruohomäki 2024).

Ilmiönä vaalien ja äänestysten manipulointi ei ole uusi, vaan yhtä vanha kuin demokratia. Jo **Robert Michels** totesi klassikkoteoksessaan *Puoluelaitos nykyajan demokratiassa*, että demokratian historia osoittaa, kuinka helppoa minkä tahansa vaalin tulos on väärentää (Michels 1986, alkuperäinen 1911). Antiikin Ateenasta tunnetaan tapauksia, joissa äänestyksissä käytettyjä ruukunpalasia jaettiin luku- ja kirjoitustaidottomille valmiiksi jonkun ehdokkaan nimellä täytettyinä (Keane 2010, 41). **Machiavelli** suosittaa Firenzen valtiomuotoa koskevassa pienessä kirjoituksessaan Mediceille pussista suoritettavan lippuäänestyksen manipuloimista, jotta virkoihin valittaisiin heille mieluisia henkilöitä (katso Machiavelli 2011).

VAALITARKKAILUSTA

Kuten todettua, vaalit ovat keskeinen demokratian elementti ja niitä koskevaa tutkimusta on politologiassa pilvin pimein, mutta vaalitarkkailua koskevaa akateemista tutkimusta on huomattavan vähän. Susan D. Hyden teos *The Pseudo-Democrat's Dilemma* keskittyy siihen, kuinka vaalitarkkailusta muodostui kansainvälinen normi (Hyde 2011).

Hyde toteaa Kuuban vuoden 1958 vaalien olleen ensimmäiset, joissa silloin presidentti **Fulgencio Batista** yritti saada vaaleihin kansainvälisiä tarkkailijoita, mutta pyyntöön ei suostuttu. 2000-luvulle tultaessa vaalitarkkailusta taas on muodostunut siinä määrin kansainvälinen normi, että vaalit niissä maissa, jotka kieltäytyvät kansainvälisistä tarkkailijoista, katsotaan lähtökohtaisesti jotenkin varastetuiksi (Hyde 2011, 1–2).

Vuoteen 2006 tultaessa jo 80 prosentissa maailman vaaleista oli kansainvälisiä tarkkailijoita. Niitä kutsuivat maihinsa jopa autokraattisina tunnetut hallitsijat Venäjän **Vladimir Putinista** Zimbabwen **Robert Mugabeen** ja Perun **Alberto Fujimorista** Jugoslavian **Slobodan Miloseviciin** (Hyde 2011, 2–3).

Hyden teorian mukaan vaalitarkkailunormin yleistyminen liittyy siihen, että sellaisetkin maat, jotka oikeastaan eivät haluaisi sellaista prosessia käyttää ja mieluummin manipuloisivat vaalit, tarvitsevat tarkkailijoita legitimoidakseen paikkaansa kansain-

välisessä järjestelmässä ja organisaatioissa. Näin ne ovat kelvollisia myös saamaan kehitysavun, suorien ulkomaisten investointien ja turismin kaltaisia tuloja. Tässä on perää, sillä esimerkiksi monet kehitysavun antajat ovat liittäneet apuun hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien kunnioituksen ja demokraattisuuden kaltaisia ehtoja (katso Merry 2011).

Hyden mukaan tässä on eräänlainen pseudo-demokraatin dilemma, sillä vaalitarkkailun muodostuttua normiksi autokraattisetkin johtajat joutuvat tekeytymään demokraattisesti valituiksi ja kutsumaan tarkkailijoita vaaleja monitoroimaan. Vaihtoehtona olisi kutsumatta jättäminen ja siten lähtökohtaisesti vaalien ja sitä myötä myös hallinnon legitimitetin asettaminen epäilyksenalaiseksi (Hyde 2011, 186).

Tokion yliopiston apulaisprofessori **Masaki Higashijima** huomauttaa, että autokratoiden tapa pitää vaaleja on yleistynyt tasaisesti. 1800-luvulla itsevaltaiset hallinnot eivät nähneet mitään tarvetta vaaleille, mihin verrattuna nykyisin niillä on varsin korostettu into naamioida valtansa kansan tahdon ilmaukseksi. Jopa 90 prosenttia itsevaltaisista hallinnoista pitää jonkinlaisia vaaleja ja sallii jonkinlaisen opposition osallistua niihin. Tämä ei ollut vielä tavallista ennen demokraatisoitumisen kolmatta aaltoa, jolla viitataan 1900-luvun loppupuolen sotilasdiktatuurien ja muiden autokratioiden demokraatisoitumiskehitykseen. (Higashijima 2022, 3–6.)

TAVALLISIMPIA VAALIVAIKUTTAMISEN KEINOJA

Ajallisesti vaalivaikuttaminen voidaan jakaa kolmeen osioon: vaaleja edeltävään, vaalien aikana tapahtuvaan ja vaalien jälkeiseen.

Vaaleja edeltävät keinot

- Kieltoja oppositiopuolueiden tai henkilöiden ehdokkuudelle
- Päivittämättömät äänioikeutettujen listat
- Äänioikeuden tai äänestäjäksi rekisteröitymisen rajoitukset tai hankaloittaminen
- Maksetut valepuolueet ja näytös-ehdokkaiden asettaminen
- Valtion varojen käyttö virassa olevien kampanjointiin
- Valtion kontrolloima media
- Vapaan median häirintä
- Kampanjointiin liittyvät väkivaltaisuuudet
- Vaalivirkailijoiden puolueellinen valinta
- Vaalipiirien rajojen manipulointi (englanniksi *gerrymandering*)
- Mainonnan kohdentaminen niin että se pimittää muuta tietoa (algoritmit)
- Mis- ja disinformaation levittäminen ehdokkaista
- Epäluottamuksen kylväminen vaalijärjestelmää kohtaan

Vaalipäivän keinot

- Vaalitarkkailijoiden kieltäminen tai heidän toimintansa rajoittaminen ja häirintä
- Äänestyspaikalle pääsyn estäminen
- Äänten laskuprosessin manipulointi
- Äänestäjien lahjonta
- Karuselliäänestäminen (bussikuljetukset useille äänestyspaikoille)
- Useiden äänestyslippujen antaminen samalle henkilölle
- Äänestäjien henkilöllisyyden epäselvä hyväksyminen tai epääminen
- Äänestäjien häirintä ja päätökseen vaikuttaminen äänestyspaikalla
- Uurnien tuhoaminen, lisääminen tai hävittäminen
- Sähköisen äänestysjärjestelmän hakkerointi
- Epäselvien ja monitulkintaisten äänestyslappujen tai -koneiden käyttäminen

Vaalien jälkeiset keinot

- Vaalien tuloksen kiistäminen
- Kilpailevien tulosten esittäminen
- Tulosten peittely
- Häviöjä kieltäytyy luopumasta asemastaan

Vähemmän tarkoituksellisia vaalivaikuttamisen keinoja

- Epäreilut vaalilait tai vaalijärjestelmä
- Puolueettoman tuomioistuinlaitoksen puuttuminen
- Epätasainen medianäkyvyys, erityisesti pienpuolueiden ja uusien haastajien osalta
- Epäselvyyksiä henkilöllisyyden selvittämisessä ja äänioikeudettomien pääsy äänestämään
- Hallinnolliset epäpätevyudet äänestyspaikkojen, uurnien ja listojen suhteen
- Mahdollisten kiistojen tai väärinkäytösten korjaamisen hitaus tai mahdottomuus

Hyden tavoin Higashijima viittaa vaalien muodostuneen kansainväliseksi normiksi, joiden peruminen tai lykkääminen tuo epämieluisia seurauksia myös autokraateille. Trendi on myös poispäin avoimesta vaalijärjestelmän manipuloinnista, opposition kieltämisestä ja muista vastaavista kohti hieno-

varaisempia ja huomaamattomampia vallan lujittamisen keinoja. (Higashijima 2022, 3–6.)

Myös Higashijima kuvaa eräänlaista autokraatin dilemmaa: vaalien avoin manipulointi takaa varmemman voiton, mutta hienovaraisempi vaikuttaminen saa ne näyttämään rehellisiltä, joten manipulaattori joutuu tasa-

painottelemaan näiden vaihtoehtojen välillä. Siirtymä hienovaraisempaan manipulointiin asettaa haasteita myös vaalitarkkailulle. (Higashijima 2022, 3–6.)

Vaalitarkkailun tarkoitus on arvioida vaalien demokraattisuutta, osoittaa mahdollisia väärinkäytöksiä, ennaltaehkäistä niitä ja li-

sätä äänestäjien luottamusta vaaliprosessiin (Hyde 2008, 201). Tutkimusten perusteella vaalitarkkailulla on vaalivilppiä vähentävä funktio, ja se toimii siinä jossakin määrin jo pelkästään siksi, että tarkkailu vaikuttaa ihmisten käytökseen (Hyde 2008, 202). Sosiaalipsykologiasta tuttu Hawthorne-ilmiö saa tarkkailun alaisena olevat muuttamaan käyttäytymistään toivottuun suuntaan.

Heti vaalien jälkeen julkaistavat vaalitarkkailuraportit sisältävät alustavan arvion siitä, olivatko vaalit ”clean”, ”genuine”, ”free and fair”, ”democratic” tai ”compliant with international standards”. Useimmissa vaaleissa on jotakin hieman vinksallaan, joten vaalien tulkitseminen vilpilliseksi ei ole helppoa. Eri tarkkailijaryhmillä voi olla hyvinkin erilaisia näkemyksiä asiasta. Eron tekeminen tahallisen manipulaation ja tarkoittamattoman hallinnollisen epäpätevyyden välillä voi olla vaikeaa, eikä koko vaalien tulosta helposti pidetä vilpillisenä muutamankaan yksittäisen epäsäännöllisyyden tai virheen vuoksi.

Vaalitarkkailuraporteissa saatetaan myös käyttää hieman eufemistista kieltä juuri siksi, että tahallisuuden todistaminen voi olla vaikeaa: petoksen tai vilpin sijaan saatetaan käyttää termejä kuten ”epäsäännönmukaisuus” tai ”anomalia”. Vaalitarkkailijat suhtautuvat myös eri tavoin havaittuihin epänormaaleihin piirteisiin riippuen siitä, katsotaanko niiden vaikuttaneen vaalitulokseen merkittävästi. (Hyde 2008, 202–203).

Vaaleihin vaikuttaminen oli varsin yleistä kylmän sodan aikana.

Vaalitarkkailuraportit saattavat johtaa jopa poliittisen väkivallan ja levottomuuksien lisääntymiseen, jos ne nostavat esiin kriittisiä huomioita vaaliprosessista ja siten antavat esimerkiksi tukea häviäjien väitteille varasteuista vaaleista. Kansainvälisesti valheelliseksi tuomittujen vaalien todennäköisyys kääntyä väkivaltaisiksi on suurempi kuin sellaisten, joiden rehellisyyttä ei aseteta epäilyksenalaiseksi. (katso von Borzyskowski 2019).

VAALIVAIKUTTAMINEN

Mitä sitten tarkoittaa vaaleihin vaikuttaminen? Aiheesta on ilmestynyt varsin runsaasti kirjallisuutta viime aikoina, osin laajemman hybridivaikuttamisen teeman alla (katso esimerkiksi Alvarez, Hall ja Hyde 2008; Levin 2020; Shimer 2020).

Voimme kirjallisuuden perusteella tehdä selvyuden vuoksi alustavaa analyttistä jaottelua. Ensinnäkin hallintojen itsensä suorittama vaaliprosessin manipulointi voidaan erottaa ulkopuolisesta interferenssistä. Vaalitarkkailun kohteena ovat molemmat, mutta ensimmäinen on verrattain yleisem-

pää ja helposti tehtävissä varsinkin semi-autokraattisissa tai muuten heikoissa demokratioissa.

Toisaalta käytettyjen keinojen kannalta voidaan tehdä kolmijako, jossa vaikuttamisen ulottuvuudet jaetaan seuraavalla tavalla: Ensimmäisenä tulevat erilaiset propagandan avulla tapahtuvat mielipiteisiin vaikuttamisen keinot. Seuraavana tulevat puhtaasti rahalla tai muilla tavoin vaikuttava tietyn puolueen tai kannan tukeminen. Kolmantena keinona on sitten itse vaaliprosessiin tai ääntenlaskuun vaikuttaminen.

Selvää on, että vain kolmanteen keskittyminen ei riitä tarkkailtavaksi ilmiöksi vaalien rehellisyyttä arvioitaessa. Tutkimuksessa onkin viime aikoina havaittu vaalitarkkailun painopisteiden siirtymää vaalipäivän ääntenlaskun teknisestä manipuloinnista pidempiin tai syvempiin ongelmiin (katso Yukawa ja Sakamoto 2024). Oman lisänsä ovat tuoneet viime aikoina, erityisesti 2000-luvulla, yleistyneet sähköiset äänestysjärjestelmät, jotka ovat alttiita hakkeroinnille.

Kolmas analyttinen erottelu voidaan tehdä avoimen ja salaisen vaikuttamisen välillä.

Vaalien tulokseen on mahdollista pyrkiä vaikuttamaan myös muokkaamalla vaalipiirejä. Aiheesta on keskusteltu muun muassa Yhdysvalloissa.

Joissakin tapauksissa esimerkiksi ulkovaltojen tuki jollekin tietylle ehdokkaalle on ilmeistä ja peittelemätöntä. Joissakin tapauksissa se taas yritetään kätkeä. Avoin tuki on tietysti helpompi järjestää, mutta se saattaa kääntyä itseään vastaan.

Vaikka aihe on nykyisin tapetilla erityisesti erilaisten hybridivaikuttamisoperaatioiden epäilyksen vuoksi, voidaan kuitenkin todeta, että vaaleihin vaikuttaminen oli varsin yleis-

tä kylmän sodan aikana. Sekä Yhdysvallat että Neuvostoliitto vaikuttivat vaaleihin ja vaihtelivat valtioiden johtoja itselleen mieluisiksi ympäri maailmaa 1940-luvulta aina 2000-luvulle. Suoranaisia sotilasvallankaappauksia ja väkivalloin tapahtuneita hallinnon vaihtoja oli useita, mutta myös vaaleihin vaikutettiin toistuvasti.

Italian vuoden 1948 parlamenttivaalit olivat ensimmäisiä, joissa sekä Yhdysvallat että

Neuvostoliitto tukivat itselleen mieluisia puolueita varsin voimallisesti ja jossa Yhdysvaltojen tuella oli melko kiistattomasti vaikutusta vaalien lopputulokseen. Koko aikakauden ajan Yhdysvallat pyrki suosimaan antikommunistisia puolueita ympäri maailmaa, mukaan lukien Euroopan sosiaalidemokraattiset puolueet. Viimeisimpänä selkeänä onnistumisena pidetään Jugoslavian vuoden 2000 vaaleja, joissa Yhdysvaltojen rahallinen ja muu tuki Milosevicin vastustajille nosti presidentiksi **Vojislav Koštunican**.

Venäjä taas on jatkanut Neuvostoliiton aikaisia ”poliittiseksi teknologiaksi” kutsuttuihin vaikuttamiskeinoihin erityisesti entisen Neuvostoliiton alueilla mutta myös oman maan sisällä (katso Wilson 2023). Vaalitulokseen on vaikutettu moninlaisilla keinoilla aina valepuolueiden perustamisesta myrkytyksiin. Esimerkiksi epäilyt Venäjän vaikutuksesta Ison-Britannian Brexit-äänestykseen eivät kuitenkaan ole äänestysprosessin teknisen manipuloinnin vaan laajemman informaatiovaikuttamisen tasolla. Mahdollisen vaikuttamisen todistaminen on vaikeaa ja vielä vaikeampaa on arvioida, olisiko sillä ollut ratkaisevaa merkitystä lopputulokseen.

EU-tasoon ja moneen eurooppalaiseen maahan verrattuna Suomessa venäläistoimijoiden vaali- tai mediavaikuttaminen ei ole ollut laajaa (Saari ym. 2026, 255). Vaikuttamisen kannalta hedelmällisiä jakolinjoja ei välttämättä ole, ja toisaalta Suomen vaalijärjestelmä on

paperisine äänestyslappuineen ja käsin tehtävine laskentoineen hyvin vähän altis teknille vaikuttamiselle. Oikeusministeriön äskettäin julkaisemassa *Vaalien häiriötilannesäätely*-dokumentissa keskitytään lähinnä luonnonoloista ja muista häiriötilanteista johtuviin haasteisiin eikä vaalivaikuttamiseen, mutta siinä todetaan lainsäädännön kehittämistarpeita olevan esimerkiksi mahdollisten valevaalitarkkailijoiden aiheuttamien häiriötilanteiden varalta (Huotarinen 2026, 40).

Yleisesti ottaen Venäjän uhan liioittelu ja spekulointi mahdollisella vaikutuksella on itsessään sen informaatiovaikuttamisen aspekti, eikä sillä siksi kannata spekuloida ilman, että on faktoja asian tueksi. Tällöin tullaan vain itse asettaneeksi järjestelmän uskottavuus suotta kyseenalaiseksi.

Paradoksaalisesti vaaleihin vaikuttaminen on helpompaa avoimissa yhteiskunnissa ja toimivissa demokratioissa verrattuna autokraattisempiin maihin. Vaikuttajat voivat hyödyntää demokraattisen yhteiskunnan avoimuutta, mielipiteen vapautta ja esimerkiksi sponsoroida mellakoita ja mielenosoituksia helpommin kuin maissa, joissa mielenilmaukset ovat rajoitetumpia. Samoin on helppoa perustaa *de facto* ulkovaltojen intressiä ajavia kansalaisjärjestöjä tai medioita.

Demokraattisten maiden on tasapainoilta-va demokratian suojelemisen ja demokraattisten arvojen ylläpitämisen välillä. Tätä juonetta on tutkittu paljon niin sanotun

Vaalitulokseen on vaikutettu moninlaisilla keinoilla aina valepuolueiden perustamisesta myrkytyksiin.

militantin demokratian tutkimusperinteessä (katso Müller 2012). Demokratiaan myös kuuluu tietty epäluulo valtaapitäviä kohtaan, jota vaalivaikuttajat voivat helpommin hyödyntää demokratioissa, joissa hallintoa ja valtaapitäviä uskalletaan kritikoida verrattuna yksinvaltaisempiin järjestelmiin (katso Korvela ja Vento 2021).

Systemaattinen vaalivaikuttaminen täytynee erotella myös vaalihäirinnästä, jota varsin monet ehdokkaat sanovat kokeneensa kampanjoinnin aikana (katso Isotalo ja Wass 2026). Erilainen loanheitto, kilpailevien ehdokkaiden mustamaalaaminen, sosiaalisessa mediassa trollaaminen, tekaistujen videoiden tehtailu ja niin edelleen ovat usein vähemmän systemaattisia tekoja kuin varsinainen vaalivaikuttaminen, vaikkakin samat keinot ja osin samat tavoitteet voivat olla myös esimerkiksi valtiollisen tason toimijoilla.

Suomessa vaalihäiritseminen on toistaiseksi ollut varsin vähäistä, eikä esimerkiksi Yhdysvalloissa yleinen negatiivinen kampanjointi ole täällä yleistä. Hyökkäävä kampanjointi on vaaleihin yleisemminkin usein

liittyvä piirre ja on vahvuudeltaan erilaista riippuen poliittisesta kulttuurista (katso Nai ja Walter 2015).

DEMOKRATIA JA MÄÄRITTELYVALTA

Vaalitarkkailumissiot ja vaalivaikuttaminen ovat siis dynaamisessa suhteessa toisiinsa. Suuremmassa kuvassa vaalitarkkailumissiot ovat osa evaluaatio- ja auditointikulttuuria, jossa formaalien prosessien rituaalinomainen tarkastusmenettely näyttäytyy laadun takeena (Power 1999). Samalla määrittelyvalta sisällöstä siirtyy indikaattorien valitsijoille (Korvela 2015). Demokratian operationalisointi ja sen indikaattorien valinta on vallankäyttöä, jossa demokratia saa helposti melko teknisen määritelmän ja tyytyy sen formaaleihin piirteisiin sisällön sivuuttaen (katso Piironen 2005).

Erilaisten vaikuttavuusvaatimusten yleistymisen eri elämänalueilla on johtanut eräänlaiseen indikaattorien ja konsulttien määrittelyvaltaan, jossa laadullisia asioita mitataan usein määrällisillä indikaattoreilla

(katso Poovey 1998; Merry 2011). Näin on ollut myös vaalien ja demokratian osalta. On arvioitu, että toisinaan vaalitarkkailumissiot päätyvät jopa legitimoimaan ei-demokraattisia vaaleja kiinnittämällä huomiota lähinnä vaalien tekniseen toteutukseen ja antamalla ei-sitovia suosituksia (katso esimerkiksi Flores 2013).

Vaalitarkkailu on osa siviilikriisinhallintaa ja Suomessa tarkkailijoiden lähettämisestä vastaa sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus. Aiemmassa tutkimuksessa on nostettu esiin se, miten kriisinhallintaa toteutetaan usein välineellistävasti ja todellisia tarkoituseriä ääneen lausumatta (Hakanen ja Ruohomäki 2024).

Vaalitarkkailu on pitkälti keskittynyt juuri prosessuaaliseen demokratiaan, siis vaalien, äänestysten ja ääntenlaskennan kysymyksiin. Nykyisessä kontekstissa tarvittaisiin siirtymää tällaisesta varsin teknisluontoisesta ja pääosin vaalipäivään keskittyvistä käytänteistä kohti kokonaisvaltaisempaa demokratian tarkkailua. Jälkimmäistä on toki tehty erilaisten demokratiaindikaattorien ja rankingien kautta, jossa maiden demokraattisuutta on arvioitu.

Selvää on kuitenkin myös, että formaalisti kunnossa oleva demokratia, jossa vaalit ovat suhteellisen vapaita ja läpinäkyviä, saattaa silti olla monella tavalla vinoutunut. Demokratioiden laadullista sisältöä onkin ryhdytty arvioimaan erilaisten auditointien muodos-

sa (katso esimerkiksi Beetham, Weir ja Ngan 2002; Lord 2004).

Vaaleihin vaikuttamisen tavat ovat moninaistuneet muun muassa sosiaalisen median yleistymisen myötä. Vaalien rehellisyyden arvioinnissa täytyisikin pystyä huomioimaan pitkäkestoisemmin erilaisia vaikuttamisyri-tyksiä ja ennen kaikkea niiden mahdollisia vaikutuksia lopputulokseen.

—
Paul-Erik Korvela on valtio-opin dosentti ja toimii maailmanpolitiikan yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa.

KIRJALLISUUS

- Alvarez, R. Michael, Hall, Thad E. ja Hyde, Susan D. (toim.) 2008. Election Fraud. Detecting and Deterring Electoral Manipulation. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Beetham, David, Weir, Stuart ja Ngan, Pauline 2002. Democracy Under Blair. A Democratic Audit of The United Kingdom. Lontoo: Politico.
- Flores, Thomas E. 2013. Review of Monitoring the Monitors. Understanding Election Observation in Today's World, by Susan D. Hyde and Judith G. Kelley. International Studies Review 15, no. 3, 432–437.
- Hakanen, Johanna ja Ruohomäki, Jyrki 2024. Kriisinhallinnan vaikuttavuuden arviointi toimintana Suomessa. Kosmopolis, 54(1–2).
- Higashijima, Masaaki 2022. The Dictator's Dilemma at the Ballot Box. Electoral Manipulation, Economic Maneuvering, and Political Order in Autocracies. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Huotarinen, Heini 2026. Vaalien häiriötilannesääätely. Oikeusministeriö, Helsinki.
- Hyde, Susan D. 2008. How International Election Observers Detect and Deter Fraud. Teoksessa Election Fraud. Toim. R. Alvarez, Michael Hall, E. Thad ja Susan D. Hyde. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Hyde, Susan D. 2011. The Pseudo-Democrat's Dilemma. Why Election Observation Became an International Norm. Ithaca: Cornell University Press.
- International IDEA 2024. The Global State of Democracy 2024. <https://www.idea.int/gsod/2024/>. Viitattu 19.3.2026.
- Isotalo, Veikko ja Wass, Hanna 2026. Ehdokkaiden kokemukset vaalihäirinnästä. Teoksessa Tie Arkadianmäelle. Toim. Josefina Sipinen, Åsa von Schoultz ja Elina Kestilä-Kekkonen. Tampere: Tampere University Press, 136–150.
- Keane, John 2010. The Life and Death of Democracy. Lontoo: Pocket Books
- Korvela, Paul-Erik 2015. Mittausten politiikkaa. Poliitikka, 57(2).
- Korvela, Paul-Erik ja Vento, Isak 2021. Luottamuksen kääntöpuoli. Poliittisen epäluottamuksen typologia ja teoreettinen viitekehys. Poliitikka 63 (1).
- Korvela, Paul-Erik ja Ruohomäki, Jyrki 2024. Vaalituloksen kiistäminen yleistyy eri puolilla maailmaa. Helsingin Sanomat, Vieraskynä 1.11.2024.
- Levin, Dov H. 2020. Meddling in the Ballot Box. The Causes and Effects of Partisan Electoral Interventions. Oxford: Oxford University Press.
- Lord, Christopher 2004. A Democratic Audit of The European Union. Palgrave: Lontoo.
- Machiavelli, Niccolò 2011. Tutkielma Firenzen valtiomuodosta nuoremman Lorenzo de Medicin kuoleman jälkeen. niin & näin 18 (1).
- Merry, Sally Engle 2011. Measuring the World. Indicators, Human Rights and Global Governance. Current Anthropology, 52 (S3).
- Michels, Robert 1986 (1911). Puoluelaitos nykyajan demokratiassa. WSOY: Porvoo.
- Müller, Jan-Werner 2012. Militant Democracy. Teoksessa The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law. Toim. Michel Rosenfeld ja Andrés Sajó. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199578610.013.0062>
- Nai, Alessandro ja Walter Annemarie (toim.) 2015. New Perspectives on Negative Campaigning. Why Attack Politics Matters. Coclhester: ECPR Press.
- Piironen, Ossi 2005. Minimidemokratiaa ilman sisältöä? Valtavirran demokratiamittareiden arviointia. Poliitikka 47(3).
- Poovey, Mary 1998. A History of the Modern Fact. Problems of Knowledge in the Sciences of Wealth and Society. Chicago: The University of Chicago Press.
- Power, Michael 1999. The Audit Society. Rituals of Verification. Oxford: Oxford University Press.
- Saari, Sinikukka (toim.) 2026. Venäjän laaja-alainen vaikuttaminen Suomeen 2000-luvulla. Pehmeästi pedattu mutta kova nukkua. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Shimer, David 2020. Rigged. America, Russia, and One hundred Years of Covert Electoral Interference. Glasgow: William Collins.
- von Borzyskowski, Inken 2019. The Risks of Election Observation. International Condemnation and Post-Election Violence. International Studies Quarterly 63(3).
- Wilson, Andrew 2023. Political Technology. The Globalisation of Political Manipulation. Cambridge University Press.
- Yukawa, Taku ja Sakamoto, Takuto 2024. The Evolution of Monitoring. Evidence From Text Analysis of Election Monitoring Reports. Foreign Policy Analysis 20(1).